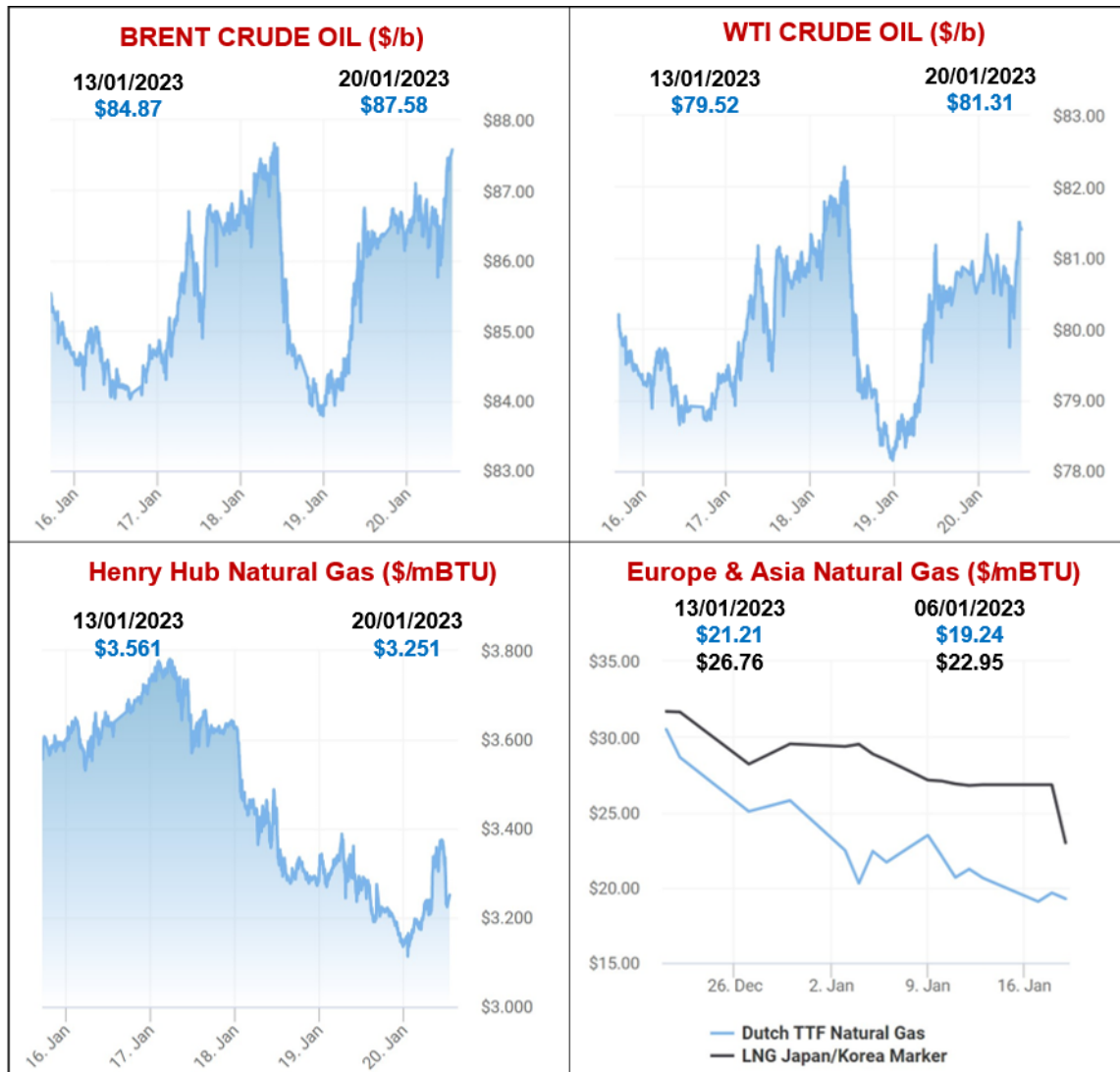

پایش بازار

صبح امروز یک بشکه نفت برنت دریای شمال در بازار لندن به ۸۷.۶۳ دلار آمریکا به فروش رسید. هر بشکه نفت وست تگزاس اینترمدییت در بازار کاشینگ به قیمت ۸۱.۳۳ دلار معامله شد. گاز طبیعی در هنری هاب افت داشته و صبح امروز به قیمت ۳.۱۷ دلار هر میلیون واحد حرارتی انگلیسی (بی تی یو) خرید و فروش گردید. قیمت گاز در اروپا برای ششمین هفته متوالی ارزش خود را از دست داد، طولانی‌ترین مدت از فوریه ۲۰۲۰. زمستان ملایم به بالا نگه داشتن سطح مخازن و انبارها کمک کرده است. در بازار اروپا یک میلیون بی تی یو گاز طبیعی مایع شده (ال ان جی) در بندر رتردام به قیمت ۱۹.۲۴ دلار خریداری شد. در آسیای دور

در ساحل ژاپن همین مقدار گاز طبیعی به قیمت ۲۲.۹۵ دلار به فروش رسید. با ظهور چشم‌اندازی روشن از اقتصاد چین، دومین اقتصاد بزرگ جهان، و انتظارات مثبت از افزایش تقاضای سوخت در این کشور، قیمت نفت در دومین هفته‌ی متوالی رشد خود را نظاره نموده، قیمت هر دو شاخص مجدداً به کریدور ۸۰ دلار بازگشتند. گزارش آژانس بین‌المللی انرژی و هم‌چنین پیش‌بینی بولتن اوپک بیانگر احیای تقاضای چین در سال ۲۰۲۳ می‌باشد. تقاضای نفت در چین حدوداً یک میلیون بشکه در روز نسبت به ماه قبل رشد داشته و به میزان ۱۵.۴۱ میلیون بشکه در روز در ماه نوامبر رسیده است.

تفسیر هفته

قیمت نفت در روزهای اخیر مجدداً رشد کرد. به نظر می‌رسد که در سال جاری چند موضوع اساسی قیمت‌ها را تحت الشعاع قرار می‌دهد:

۱- تغییرات اقلیمی رشد بیشتری به خود گرفته‌اند. بازه زمانی وقوع حوادث طبیعی نزدیکتر شده و در حال حاضر آتش‌سوزی، زلزله، خشکسالی، آتشفشان قله سلسله جبال‌ها، توفان گرد و خاک، توفان‌های دریایی و سونامی می‌تواند هر هفته اتفاق افتد. به گزارش نول آبزواتور رکوردهای گرما در سال ۲۰۲۲ نوید گرمتر شدن در اروپا را می‌دهد. در این سال انگلیس، اسپانیا، و فرانسه گرم‌ترین سال تاریخ خود را تجربه کردند. به نظر نمی‌رسد این روند معکوس شود. هفت کشور بلاروس، دانمارک، لتونی، لیختن‌اشتاین، لیتوانی، لهستان، و جمهوری چک رکوردهای ملایم بودن هوای خود را در اول ژانویه ۲۰۲۳ شکستند. هر یک از چهار فصل امسال یکی از ده داغترین فصلی است که از زمان ایجاد رکوردهای ملی در سال ۱۸۸۴ تاکنون ثبت شده است. اسپانیا نیز شاهد افزایش دما بیش از حد بوده، حداقل از سال ۱۹۱۶ تاکنون سال ۲۰۲۲ گرمترین سال در اسپانیا بوده است. میانگین دمای جهانی برای سال ۲۰۲۳ بین ۱.۰۸ درجه سانتیگراد تا ۱.۳۲ درجه سانتیگراد بالاتر از میانگین برای جهان تا قبل از انقلاب صنعتی است.

۲- در بخش اقتصاد به نظر مدیر عامل صندوق بین‌المللی پول توجه کنیم که معتقد است سالی که به تازگی آغاز شده سخت‌تر از سالی است که به پایان رسیده است. او می‌گوید با توجه به رشد اندک اقتصادی در تولید ناخالص داخلی آمریکا، اتحادیه اروپا، و چین سال ۲۰۲۳ برای اقتصاد جهان سالی دشوار خواهد بود. زیرا پیش‌بینی می‌شود یک سوم اقتصاد جهان با تورم و بحران اقتصادی روبرو خواهند شد. این نهاد بین‌المللی در ماه اکتبر هم‌زمان با عواقب اقتصادی ناشی از جنگ اوکراین و افزایش شدید و ناگهانی نرخ بهره حساب‌های بانکی پیش‌بینی‌های خود در ماه ژوئیه را از ۲.۹

درصد رشد به ۲.۷ کاهش داد. برای اولین بار در ۴۰ سال اخیر با رشد موارد ابتلا به کووید-۱۹ و سیاست شدیداً سختگیرانه مهار کرونا در چین، این دومین اقتصاد جهان در سطحی پایین تر از رشد جهانی رشد اقتصادی خواهد داشت. اتحادیه اروپا تحت تاثیر شدید جنگ اوکراین قرار گرفته و در سال میلادی جدید نیمی از کشورهای اتحادیه اروپا با تورم و رکود شدید اقتصادی روبرو خواهند شد. در بخش کالا و خدمات، تازه‌ترین بررسی اداره آمار کمیسیون اروپا نشان می‌دهد که افزایش میانگین قیمت محصولات کشاورزی تولید شده در اتحادیه اروپا در سه ماهه سوم سال ۲۰۲۲ در مقایسه با مدت مشابه سال ۲۰۲۱ به بیش از ۳۰ درصد رسیده که ۵ واحد درصد بالاتر از سه ماهه دوم دو سال مورد مقایسه بوده است.

۳- در بخش مالی نشانه‌هایی از اجتناب آمریکا از رکود به چشم می‌خورد. گرچه تورم در این کشور همچنان بالاست. امید به کاهش نرخ بهره بانک مرکزی ایالات متحده آمریکا است که این نیز نویدبخش آینده‌ای بهتر برای اقتصاد این کشور است. نظرسنجی‌های رویترز مؤید پایان حلقه فزاینده نرخ بهره بانکی است و پیش‌بینی می‌گردد که این عامل مهم، بازار نفت را به آرامش و پایداری ممکن است برساند.

۴- با توجه به پیدا شدن آثار بحران انرژی از ابتدای ۲۰۲۲، اکثر کشورها در سیاست گذاری انرژی در سال گذشته تجدید نظر کردند. در همه کشورها سه موضوع مهم از لحاظ امنیت انرژی در راس تصمیم‌گیری‌های سیاسی قرار گرفت:

- اولین مسئله تنوع بخشی به منابع مورد مصرف هر کشور بود. در این زمینه حتی کشورهای تولیدکننده نفت خام و گاز طبیعی نیز درصدد متفاوت کردن سهم انرژی‌های اولیه خود شدند. کشورهای حوزه خلیج فارس پروژه‌های انرژی تجدیدپذیر متعددی را در سال جاری اعلام کردند. احداث نیروگاه خورشیدی ۲۰۶۰ مگاواتی در غرب عربستان، اعلام موافقت شرکت AMEA Power مستقر در دبی با ساخت دو نیروگاه خورشیدی در مراکش، پیشبرد طرح یک نیروگاه خورشیدی و بادی در مصر، قرارداد یک نیروگاه خورشیدی در آفریقای جنوبی، بهره‌برداری از نیروگاه خورشیدی الخرسه در قطر، توافق شرکت اماراتی مصدر با تانزانیا برای توسعه پروژه‌های بادی و خورشیدی در این کشور، و برخی پروژه‌های هیدروژن سبز در کانال سوئز.
- راهبرد اساسی در کشورهای مصرف‌کننده نفت، پیدا نمودن تولیدکنندگان جدید نفت و گاز بود. تلاش کشورهای صنعتی‌رهایی یافتن از تولیدکنندگان سنتی در پس از شوک

نفتی اعراب در ۱۹۷۳ و سازمان این مجموعه یعنی اوپک بود. هنوز هم در برخی از کشورهای مصرف کننده نفت و گاز از جمله در کنگره آمریکا حداقل یک طرح برای شناسایی اوپک بعنوان یک کارتل و نتیجتاً اعمال قانون ضد انحصار بر روی میز است. اخبار توافقات مابین کشورهای تولیدکننده و مصرف کننده در بخش انرژی های فسیلی برای دو طرف دلگرم کننده است. عراق به روزانه ۳ میلیون و ۳۰۲ هزار بشکه صادرات و درآمد نفتی بیش از ۱۱۵ میلیارد دلاری در ۲۰۲۲ دست یافت. در ۲۰۲۲ شرکت سعودی آرامکو قراردادی را برای ساخت یک مجتمع پتروشیمی با هدف پالایش نفت خام در شمال شرق چین منعقد کرد. در سپتامبر، توافق صادرات گاز طبیعی میان آلمان و شرکت ملی نفت ابوظبی منعقد شد. در ماه نوامبر قطر انرژی و سینوپک چین یک قرارداد بزرگ گازی امضا کردند که طبق آن دوحه سالانه ۴ میلیون تن گاز طبیعی مایع را طی ۲۷ سال به چین صادر خواهد کرد. در این میان برخی از حوزه های جدید نفت و گاز نیز در برخی از مناطق به تولید رسیده اند. علاوه بر حوزه دریای خزر که رهاورد بشری از کشفیات جدید در پس از فروپاشی اتحاد شوروی است، در آمریکای جنوبی، آفریقا، و حتی خاورمیانه کشورهای جدیدی به جرگه کشورهای نفت خیز و گازخیز اضافه شده اند. در افغانستان به تدریج مخازن نفت و گاز به بهره برداری نزدیک می شود. طالبان یک قرارداد نفتی ۲۵ ساله با چین امضا کرد. به موجب این قرارداد از مساحت ۴۵۰۰ کیلومتر مربع حوزه نفتی آمودریا نفت خام توسط شرکت نفت و گاز آسیای مرکزی چین استخراج خواهد شد. میزان سرمایه گذاری شرکت چینی در این پروژه طی یک سال ۱۵۰ میلیون دلار و طی سه سال آینده ۵۴۰ میلیون دلار خواهد بود. لبنان فرآیند اکتشاف گاز در میادین خود را آغاز کرده و قرار است با مشارکت توتال و انی و تکمیل مطالعات زیست محیطی تا ژوئن ۲۰۲۳ حفاری برای استخراج گاز طبیعی آغاز شود. حجم سرمایه گذاری در سورینام و گویان در آمریکای جنوبی و همچنین در کشورهای آفریقایی قابل توجه است. آفریقا توانست برای میان مدت به عنوان یکی از آلترناتیوهای روسیه در بخش گاز طبیعی اروپا جایی برای خود در سبد انرژی این قاره بیابد. گسترش روابط امارات عربی متحده و عربستان سعودی با برخی کشورهای آفریقایی برای توسعه پروژه های هیدروژن سبز نیز قابل توجه است.

- سومین راهبرد اساسی استفاده از انرژی های پاک می باشد. حامل انرژی هیدروژن توجه بسیاری را به خود معطوف کرده است. به این بخش در وقت دیگری می پردازیم.
- ۵- در بخش سیاست به جهان آینده می توان در دو بخش کوتاه مدت و بلند مدت نظر افکند:
- در کوتاه مدت، به نظر گروه بین المللی بحران ده نقطه جهان دارای بیشترین پتانسیل برای منازعه در ۲۰۲۳ است. نقاطی که به نظر من قابل توجه هستند عبارتند از اوکراین، ارمنستان و آذربایجان، یمن، اتیوپی، منطقه دریایچه های بزرگ در آفریقا و کنگو، ساحل (بورکینافاسو، مالی و نیجر)، هاییتی، پاکستان، و تایوان. در این فهرست نام افغانستان نیست. از طرف دیگر در ۲۰۲۳ به گفته بانک جی پی مورگان تقاضای نفت خام در اقتصاد چین به ۱۶ میلیون بشکه در روز خواهد رسید. علیرغم پیشتازی چین در استخدام انرژی های پاک از جمله انرژی خورشیدی، وابستگی به نفت خام کاهش نیافته است.
 - در درازمدت به نظر می رسد که درگیری بین روسیه و غرب برای چندین دهه ادامه خواهد داشت، صرف نظر از اینکه مناقشه در اوکراین دقیقاً چگونه و در چه خطی به پایان می رسد. به گفته مدیر شورای امور بین الملل روسیه^۱ شرایط جهان در حال اثبات این نظر است که به پایان رسیدن تئوری پایان تاریخ هستیم. نظریه پایان تاریخ ابتدا توسط فرانسیس فوکویاما^۲ مطرح شد. در تفکر غربی این نظریه بعنوان تقویت کننده لیبرال دموکراسی جلوه گر شد. در اتحاد جماهیر شوروی ایده پایان تاریخ با جهت گیری به سمت دستیابی به کمونیسم بیان می شد و هر چند وقت یکبار رهبران شوروی ادعا می کردند که رسیدن به پایان تاریخ به تعویق افتاده است. دو اتفاق مهم در ابتدا و پایان نظریه پاریان تاریخ رخ داد: فروپاشی اتحاد شوروی در ۱۹۹۱ باعث تقویت دیدگاه غربی پایان تاریخ شد. حمله روسیه به اوکراین پرونده این نظریه را بست. یکی از مصادیق سیر آن نابودی نظم جهانی در نتیجه درگیری های گسترده بین مراکز قدرت است. اکنون درگیری بین روسیه و غرب نقش چین را به عنوان یک مرکز مالی جایگزین و منبع مدرنیاسیون تقویت خواهد کرد. پایان تاریخ با بازگشت به روال همیشگی خود به پایان رسید. با توجه به خطرات یک درگیری نظامی آشکار بین قدرت های بزرگ و به دنبال آن تشدید درگیری هسته ای تمام عیار، باید امیدوار بود که چنین گذاری آخرین مورد برای بشریت نباشد.

¹ Russian International Affairs Council

² Fukuyama, Francis; *The End of History and the Last Man*; New York: The Free press, 1992

۶- با توجه به نکات فوق جمع بندی آن است که همچنان آن چیزهایی که در مورد آینده نمی دانیم احتمالاً بیشتر از روندهایی است که بتوان ادعا کرد که بر اساس آنها نظم جهانی در حال تقویت است. بنابراین گذار انرژی بدون گذشتن یکی پس از دیگری از گردنه‌ها بعید است.

همکاران این شماره: محمدعلی اسلامی و عباس ملکی